

Zistenia z dotazníkového prieskumu v stredných odborných školách o adaptácii žiakov na výchovno-vzdelávací proces po obnovení prezenčného vzdelávania a o zmenách vo výchovno-vzdelávacom procese v poadaptačnom období v školskom roku 2020/2021

Prostredníctvom on-line dotazníka (aplikácia FORMS) Štátna školská inšpekcia získala informácie o charaktere adaptačného procesu, ktorý mal pripraviť žiakov dennej formy študijných odborov (štvorročných a päťročných vzdelávacích programov) a dennej formy učebných odborov (dvojočných, trojročných a štvorročných vzdelávacích programov) stredných odborných škôl na plnohodnotné prezenčné vzdelávanie, pričom sa očakávalo, že prezenčné vzdelávanie bude reflektovať dôsledky predchádzajúceho dištančného vzdelávania.

Dotazník zisťoval:

- mieru účasti žiakov na dištančnom vzdelávaní a dôvody, pre ktoré sa časť žiakov do tejto formy vzdelávania nezapájala, pričom osobitná pozornosť bola venovaná skupinám žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakom patriacim k sociálne zraniteľným skupinám;
- vlastnosti adaptačného procesu, ktorý mal pripraviť žiakov na plnohodnotné prezenčné vzdelávanie (existencia plánu; typy problémov pri nastavovaní parametrov adaptačného procesu);
- opatrenia, ktoré školy prijímali na zaistenie bezpečného návratu žiakov do školy;
- prínosy adaptačného obdobia pre žiakov a učiteľov;
- odhad miery negatívneho vplyvu prerušenia prezenčného vzdelávania na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov;
- zmeny vo výchovno-vzdelávacom procese v poadaptačnom období vyvolané dôsledkami dištančného vzdelávania;
- spôsoby podpory žiakov ohrozených školským neúspechom;
- nastavenie spôsobov a foriem hodnotenia a klasifikácie žiakov;
- oblasti, v ktorých školy očakávajú podporu na to, aby sa lepšie zvládali dôsledky prerušeného prezenčného vzdelávania, resp. aby boli lepšie pripravené na podobné situácie aj v budúcnosti.

Dáta boli spracované v štatistickom softvéri SPSS.

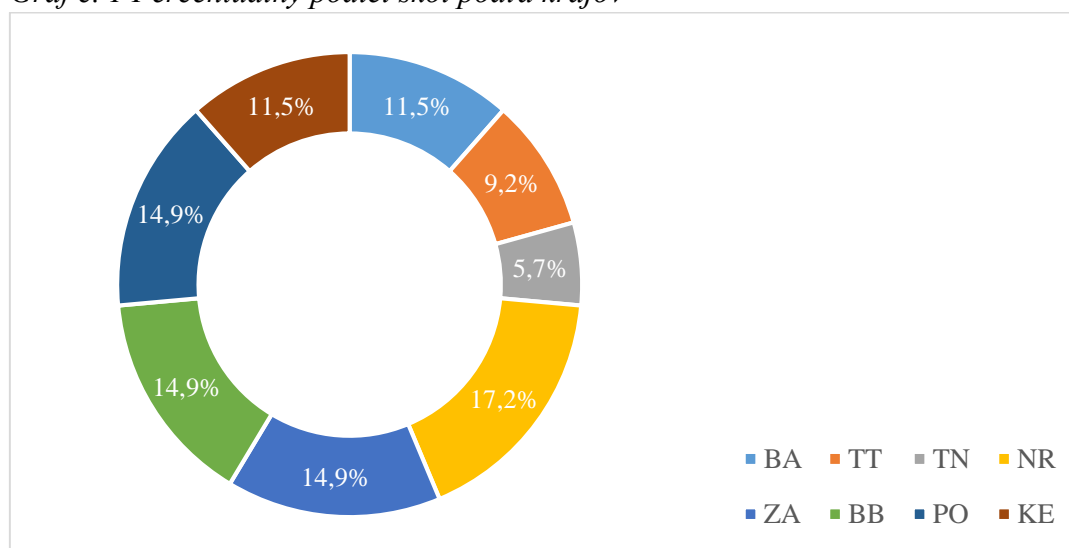
Dotazník bol zaslaný 135 riaditeľom a riaditeľkám stredných odborných škôl, pričom vybraná vzorka respondentov reprezentovala percentuálne zastúpenie tohto druhu škôl v jednotlivých krajoch, ich veľkostný typ a typ zriaďovateľa. Dotazník vo vymedzenom časovom období vyplnilo 87 riaditeľiek a riaditeľov škôl (návratnosť 64,4 %, pričom najnižšia návratnosť bola v Trenčianskom kraji na úrovni 45,5 % a najvyššia návratnosť v Nitrianskom kraji na úrovni 88,2 %).

1. Základné údaje o školách, ktoré sa zúčastnili dotazníkového prieskumu

Tab. č. 1 Počet škôl a počet žiakov podľa krajov

Kraj	Počet škôl	Celkový počet žiakov	Z nich počet žiakov so ZZ ¹	Z nich počet žiakov zo SZP ² /z MRK ³
BA	10	2 368	187	3
TT	8	2 221	251	3
TN	5	1 508	154	0
NR	15	3 597	236	65
ZA	13	4 829	263	31
BB	13	3 118	263	210
PO	13	4 292	143	458
KE	10	3 017	229	308
SR	87	24 950	1 726	1 078

Graf č. 1 Percentuálny podiel škôl podľa krajov

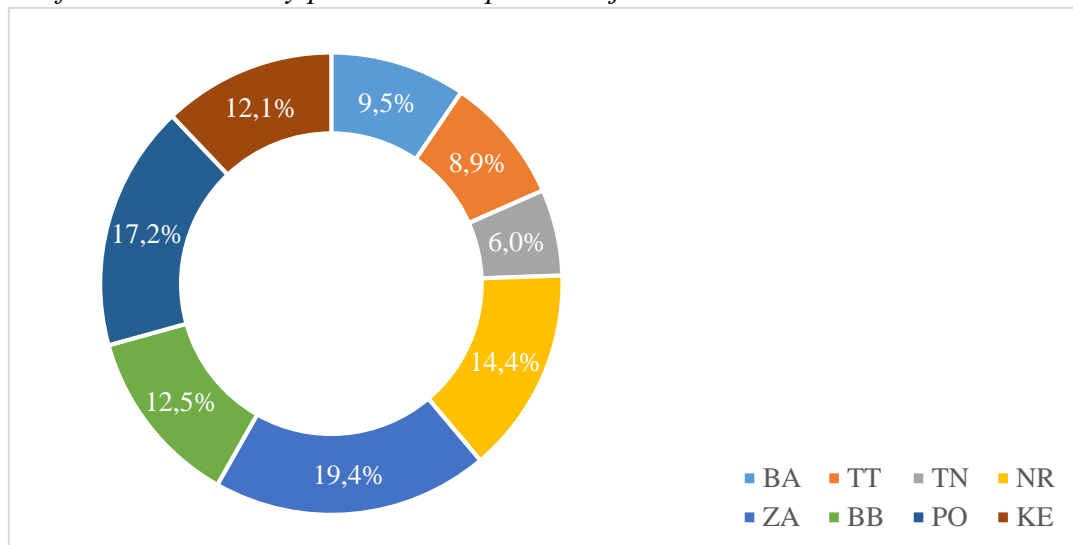


¹ Žiak so zdravotným znevýhodnením (ZZ) – žiak, ktorý je zdravotne postihnutý; žiak, ktorý je chorý alebo zdravotne oslabený; žiak s vývinovými poruchami; žiak s poruchami správania. Pre účely dotazníka je za žiaka so zdravotným znevýhodnením považovaný každý žiak, na ktorého sa vzťahuje predchádzajúca charakteristika, pričom jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby sú diagnostikované zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

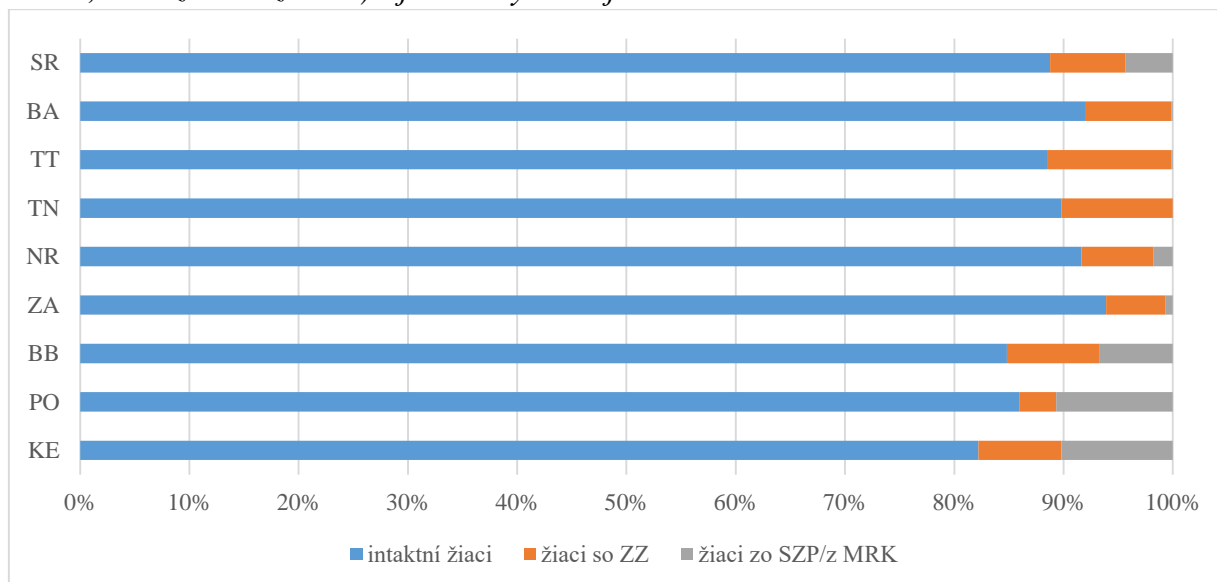
² Žiak zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) – žiak žijúci v prostredí, ktoré vzhľadom na sociálne, rodinné, ekonomické a kultúrne podmienky nedostatočne podnecuje rozvoj mentálnych, vôľových, emocionálnych vlastností žiaka, nepodporuje jeho socializáciu a neposkytuje mu dostatok primeraných podnetov pre rozvoj jeho osobnosti. Pre účely dotazníka je za žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia považovaný žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vznikli v dôsledku menej podnetného prostredia a zároveň ich diagnostikovalo zariadenie výchovného poradenstva a prevencie (pedagogická kategória), ale aj žiak, ktorý žije v rodine, ktorá poberá dávky v hmotnej núdzi (ekonomická kategória).

³ Žiak z marginalizovanej rómskej komunity (MRK) – žiak pochádzajúci zo sociálne vylúčenej rómskej komunity, ktorý čelí v prístupe k vzdelávaniu viacerým špecifickým znevýhodneniam spôsobeným vzájomným vplyvom rasových, jazykových, teritoriálnych a kultúrnych charakteristík. Ak žiak patril do kategórie žiakov zo SZP a súčasne aj z MRK, uvádzal sa len 1x.

Graf č. 2 Percentuálny podiel žiakov podľa krajov



Graf č. 3 Štruktúra žiakov podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní⁴, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/z MRK) v jednotlivých krajoch

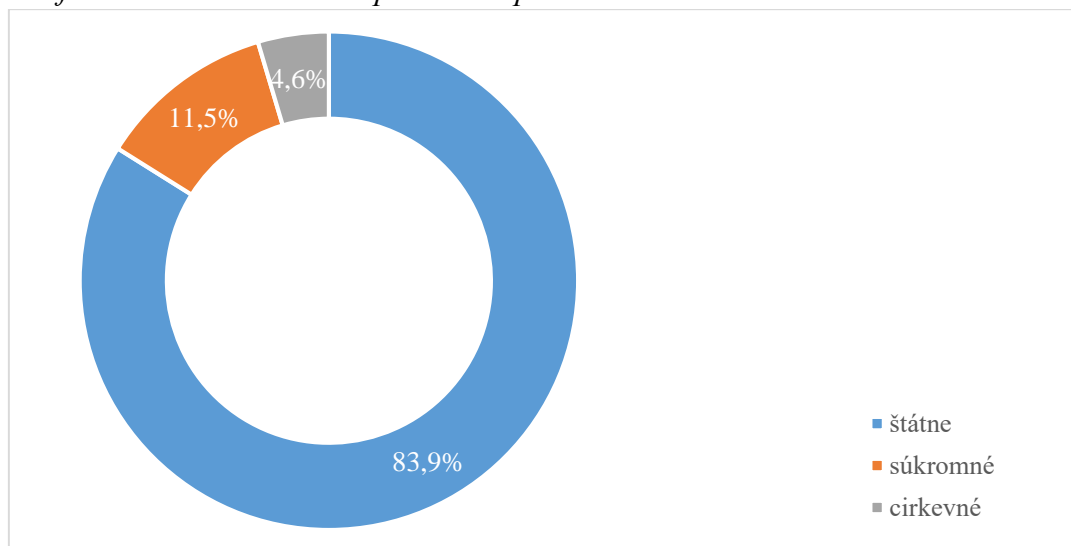


⁴ Intaktný žiak – žiak patriaci k bežnej populácii. Pre účely dotazníka je za intaktného žiaka považovaný každý žiak, ktorý nepatrí ani do kategórie žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ), ani do kategórie žiakov pochádzajúcich z marginalizovanej rómskej komunity (MRK) a zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP).

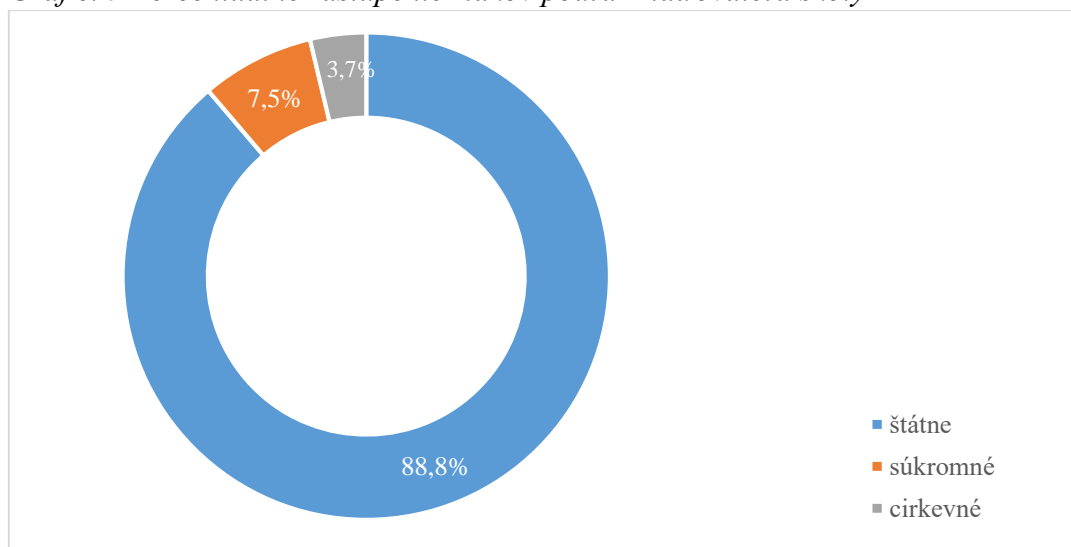
Tabuľka č. 2 Prehľad o počte škôl a žiakov podľa zriaďovateľa

Zriaďovateľ	Počet subjektov	Celkový počet žiakov	Z nich počet žiakov so ZZ	Z nich počet žiakov zo SZP/ MRK
obec/samosprávny kraj/okresný úrad v sídle kraja	73	22 149	1 506	928
iná právnická osoba alebo fyzická osoba	10	1 874	163	150
štátom uznaná cirkev alebo náboženská spoločnosť	4	927	57	0
SR	87	24 950	1 726	1 078

Graf č. 4 Percentuálne zastúpenie SOŠ podľa zriaďovateľa



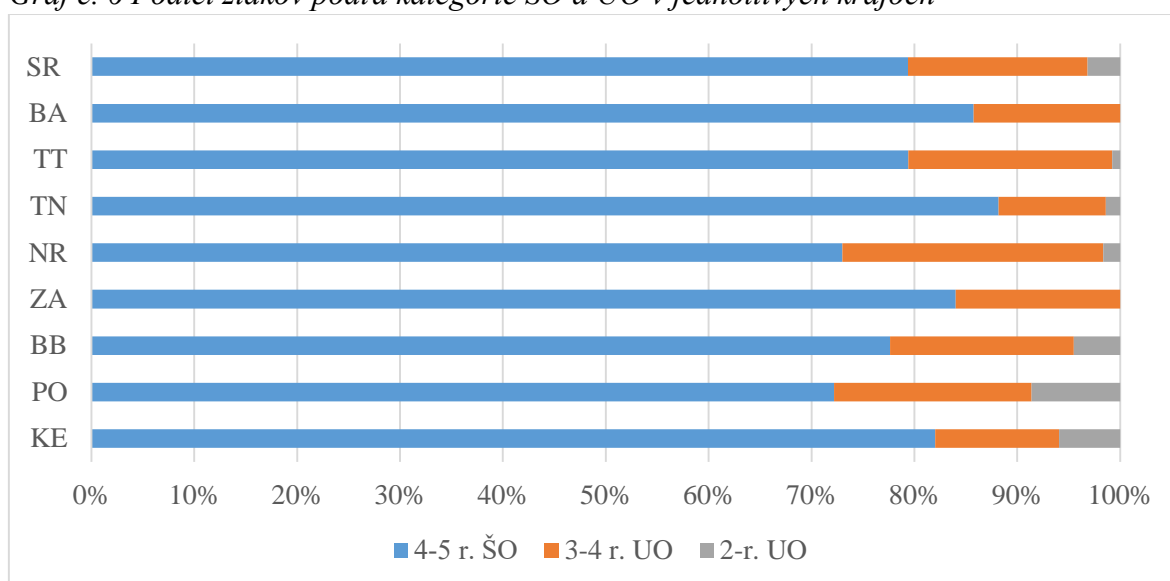
Graf č. 5 Percentuálne zastúpenie žiakov podľa zriaďovateľa školy



Tabuľka č. 3 Prehľad o počte škôl a žiakov podľa vzdelávacích programov

Kraj	4-5-ročné študijné odbory		3-4-ročné učebné odbory		2-ročné učebné odbory	
	počet škôl	počet žiakov	počet škôl	počet žiakov	počet škôl	počet žiakov
BA	9	2 031	5	337	0	0
TT	8	1 764	4	440	2	17
TN	5	1 330	2	157	1	21
NR	13	2 626	10	912	3	59
ZA	13	4 057	6	772	0	0
BB	12	2 421	7	557	5	140
PO	12	3 099	8	823	7	370
KE	10	2 475	5	363	2	179
SR	82	19 803	47	4 361	20	786

Graf č. 6 Podiel žiakov podľa kategórie ŠO a UO v jednotlivých krajinách

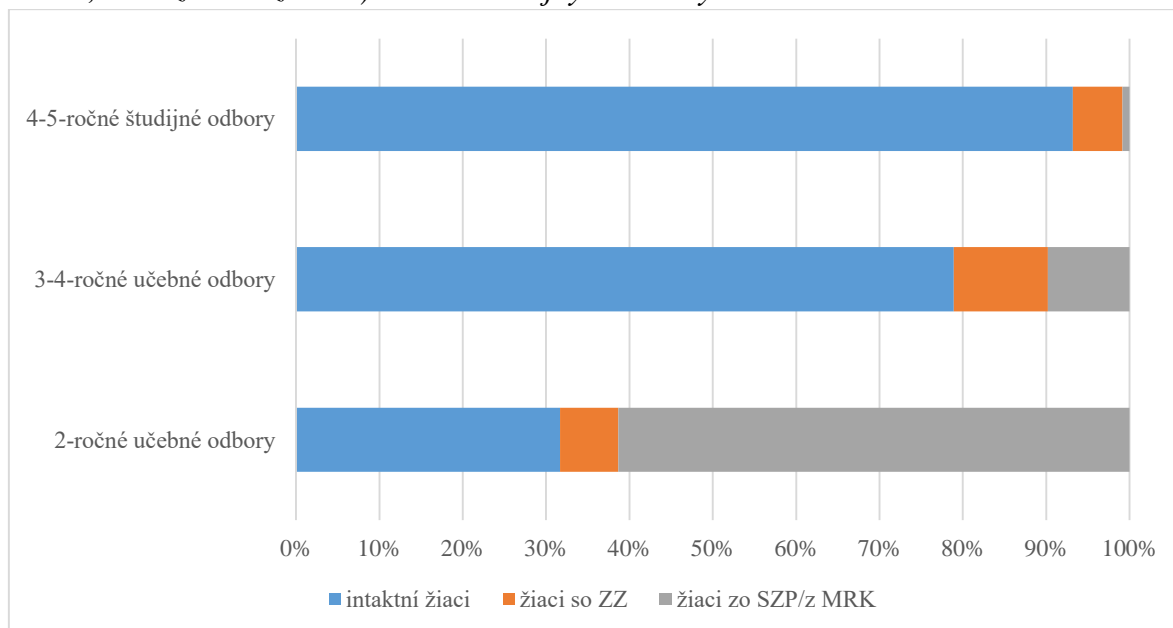


Úspešnosť pri dosahovaní vzdelávacích výsledkov slovenských žiakov v rámci krajín OECD vo zvýšenej miere ovplyvňuje socioekonomický status rodín, z ktorých pochádzajú. Túto skutočnosť dobre ilustruje aj rozdielne zastúpenie žiakov patriacich k sociálne zraniteľným skupinám (zo SZP/z MRK) vo všetkých troch kategóriách ŠO a UO. Zatiaľ čo podiel žiakov zo SZP/z MRK v 4–5-ročných študijných odboroch, štúdiu v ktorých sa ukončuje maturitnou skúškou, tvoril 0,85 %, tak v 3–4-ročných UO ich zastúpenie bolo už na úrovni takmer 10 %. V 2-ročných UO, ktoré sú určené pre žiakov, ktorí nezískali ani vzdelanie poskytované základnou školou (nižšie stredné vzdelanie) podiel žiakov zo SZP/z MRK tvoril až 61,3 % z ich celkového počtu, pričom je potrebné pripomenúť, že absolventi 2-ročných odborov sú spôsobilí vykonávať iba jednoduché a pomocné práce. Z tabuľky č. 4 a grafu č. 7 vyplýva, že najväčšia koncentrácia žiakov 2-ročných UO sa viaže na Prešovský, Košický a Banskobystrický kraj, ktoré sa vyznačujú aj nadpriemerným zastúpením osôb, ktoré predčasne vypadnú zo systému vzdelávania.

Tabuľka č. 4 Prehľad o štruktúre žiakov podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/MRK) v jednotlivých krajoch a v jednotlivých odboroch štúdia

Kraj	4-5-ročné študijné odbory			3-4-ročné učebné odbory			2-ročné učebné odbory		
	počet intaktných žiakov	počet žiakov so ZZ	počet žiakov zo SZP/z MRK	počet intaktných žiakov	počet žiakov so ZZ	počet žiakov zo SZP/z MRK	počet intaktných žiakov	počet žiakov so ZZ	počet žiakov zo SZP/z MRK
BA	1 872	159	0	306	28	3	0	0	0
TT	1 593	168	3	357	83	0	17	0	0
TN	1 208	122	0	126	31	0	20	1	0
NR	2 484	138	4	787	97	28	25	1	33
ZA	3 864	181	12	671	82	19	0	0	0
BB	2 207	175	39	370	63	124	68	25	47
PO	2 970	57	72	616	61	146	105	25	240
KE	2 258	179	38	208	47	108	14	3	162
SR	18 456	1 179	168	3 441	492	428	249	55	482

Graf č. 7 Štruktúra žiakov podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/z MRK) v rámci študijných/učebných odborov

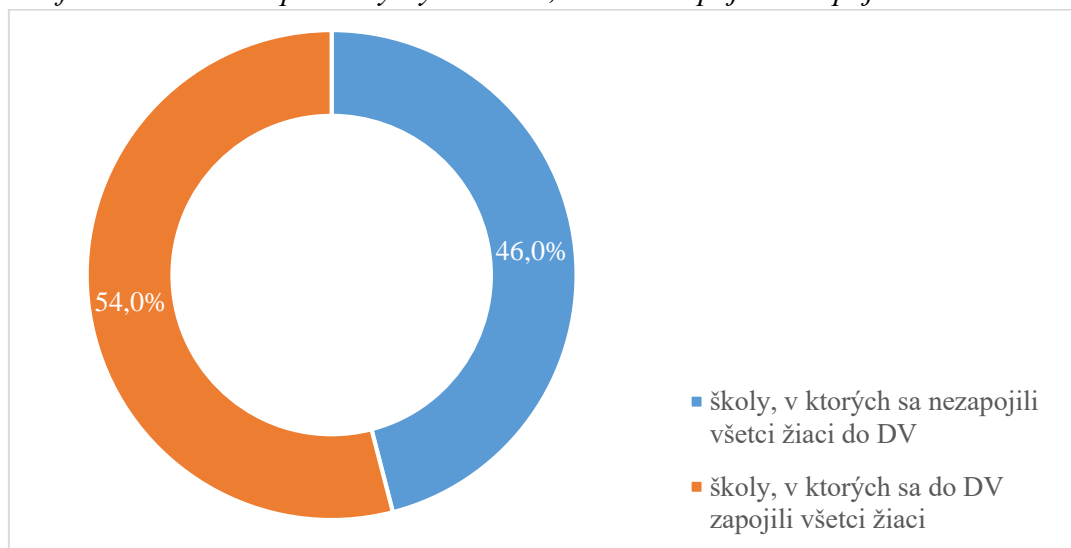


2. Zapojenie žiakov do dištančného vzdelávania

Iba 54 % respondentov uviedlo, že do DV sa zapojili všetci žiaci školy. Miera neúčasti žiakov na DV sa pohybovala v rozpätí od 0,6 % v Bratislavskom kraji po 6,2 % v Košickom kraji.

V skupine intaktných žiakov sa do DV nezapojilo približne 2,5 % žiakov, v skupine žiakov so ZZ tento podiel narástol na 6,2 % a v skupine žiakov pochádzajúcich zo SZP/z MRK sa DV nezúčastnilo až 27 %.

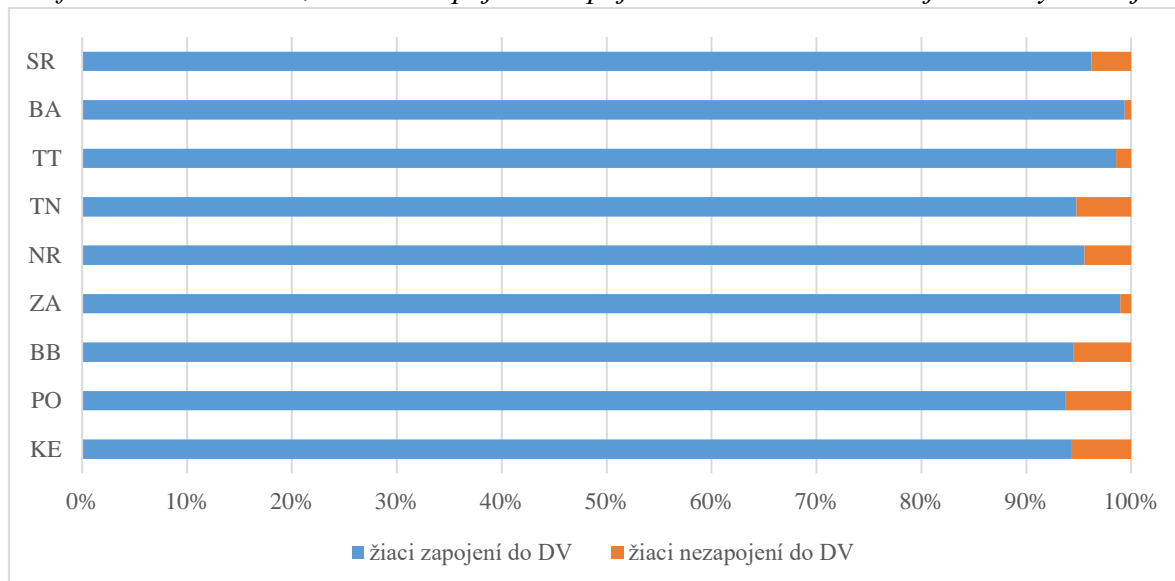
Graf č. 8 Podiel škôl podľa výskytu žiakov, ktorí sa zapojili/nezapojili do DV



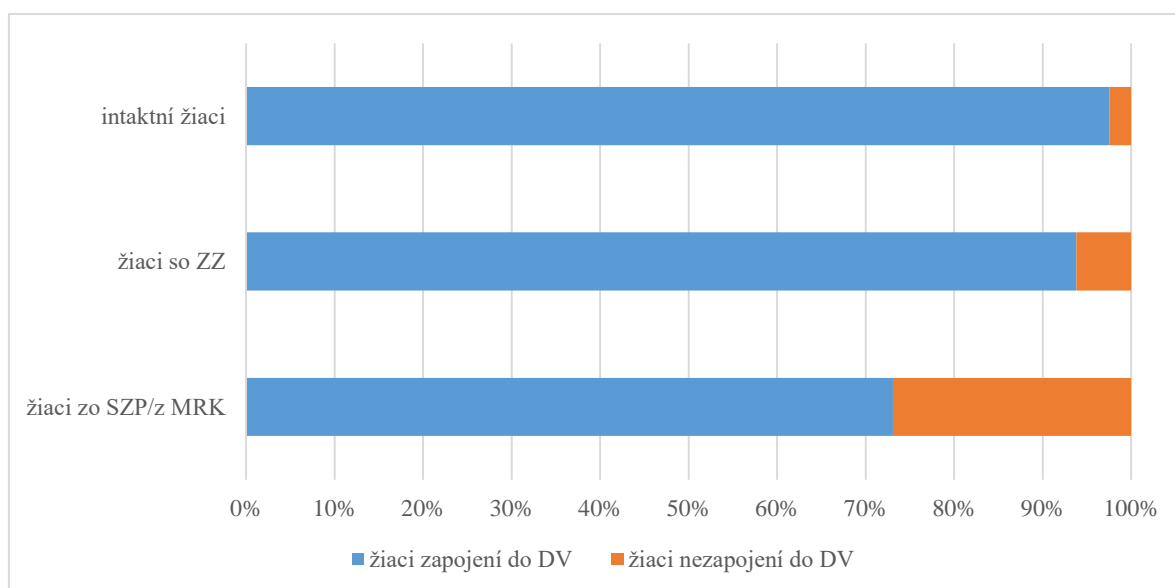
Tabuľka č. 5 Prehľad o žiakoch, ktorí sa zapojili/nezapojili do DV v jednotlivých krajoch podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/MRK) v rámci všetkých odborov

Kraj	Intaktní žiaci		Žiaci so ZZ		Žiaci zo SZP/MRK	
	spolu	bez DV	spolu	bez DV	spolu	bez DV
BA	2 178	12	187	1	3	2
TT	1 967	28	251	3	3	1
TN	1 354	70	154	9	0	0
NR	3 296	80	236	47	65	33
ZA	4 535	41	263	5	31	5
BB	2 645	130	263	9	210	33
PO	3 691	118	143	13	458	136
KE	2 480	71	229	20	308	80
SR	22 146	550	1 726	107	1 078	290

Graf č. 9 Podiel žiakov, ktorí sa zapojili/nezapojili do DV v rámci SR a jednotlivých krajov



Graf č. 10 Podiel žiakov, ktorí sa zapojili/nezapojili do DV podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/z MRK)



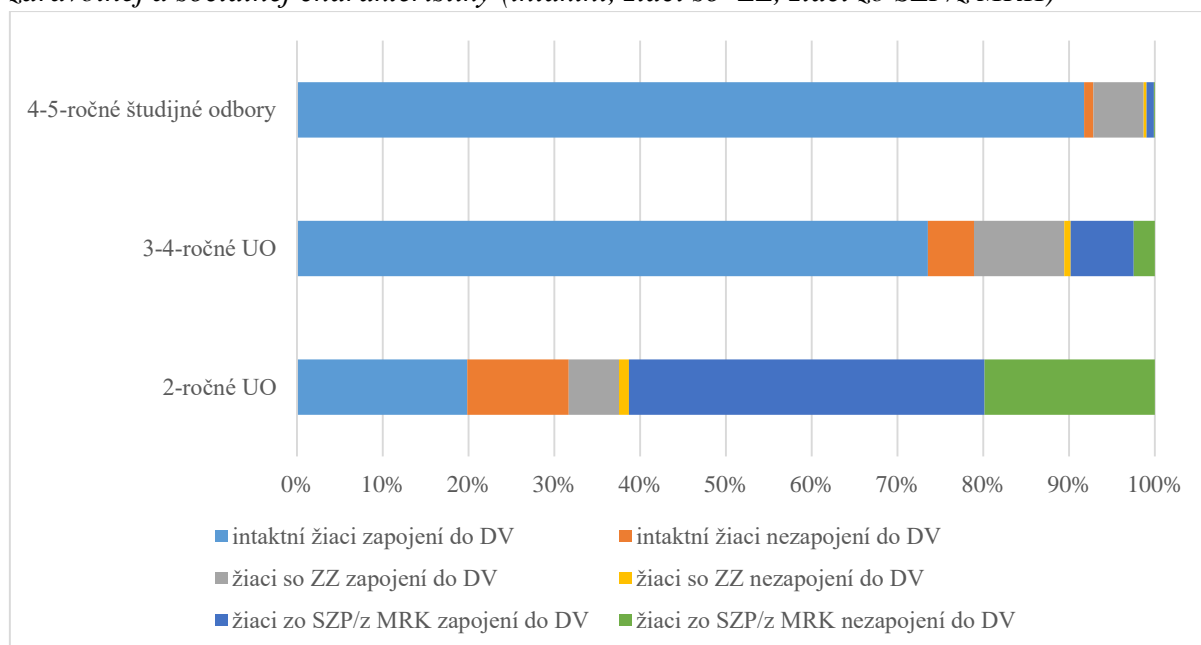
Ako už bolo konštatované v komentári k tabuľke č. 4 a grafu č. 7, jednotlivé ŠO a UO podľa dĺžky vzdelávacieho programu a stupňa poskytovaného vzdelania sa vyznačujú tým, že viažu na seba žiakov pochádzajúcich z rodín s istou úrovňou socioekonomického statusu. Táto skutočnosť ovplyvnila aj mieru účasti, lepšie povedané neúčasti žiakov na DV, čo je opätovným dôkazom silného vplyvu socioekonomického prostredia rodín na vzdelávanie detí. Zatiaľ čo v 4–5-ročných vzdelávacích programoch sa v skupine intaktných žiakov DV nezúčastňovalo iba 1,2 % žiakov, tak v 3–4-ročných UO v tej istej skupine do DV sa nezapájalo takmer 7 % žiakov a v 2-ročných UO dokonca 37 %. Podobne tomu bolo aj v skupine žiakov so ZZ, kde sa DV v 4–5-ročných ŠO nezúčastnilo takmer 6 % žiakov, v 3–4-ročných UO takmer 7 % žiakov a v 2-ročných UO takmer 16,5 % žiakov. Pokiaľ ide o žiakov pochádzajúcich zo SZP/z MRK, tak ich neúčasť na DV v 4–5-ročných ŠO sa pohybovala na úrovni 16 %, v 3–4-ročných UO

na úrovni 25 % a v 2-ročných UO dokonca na úrovni 32 %, pričom je potrebné vnímať, že podiel žiakov pochádzajúcich zo SZP/z MRK bol práve najvyšší v 2-ročných UO.

Tabuľka č. 6 Prehľad o žiakoch, ktorí sa zapojili/nezapojili do DV v študijných/učebných odboroch podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/z MRK)

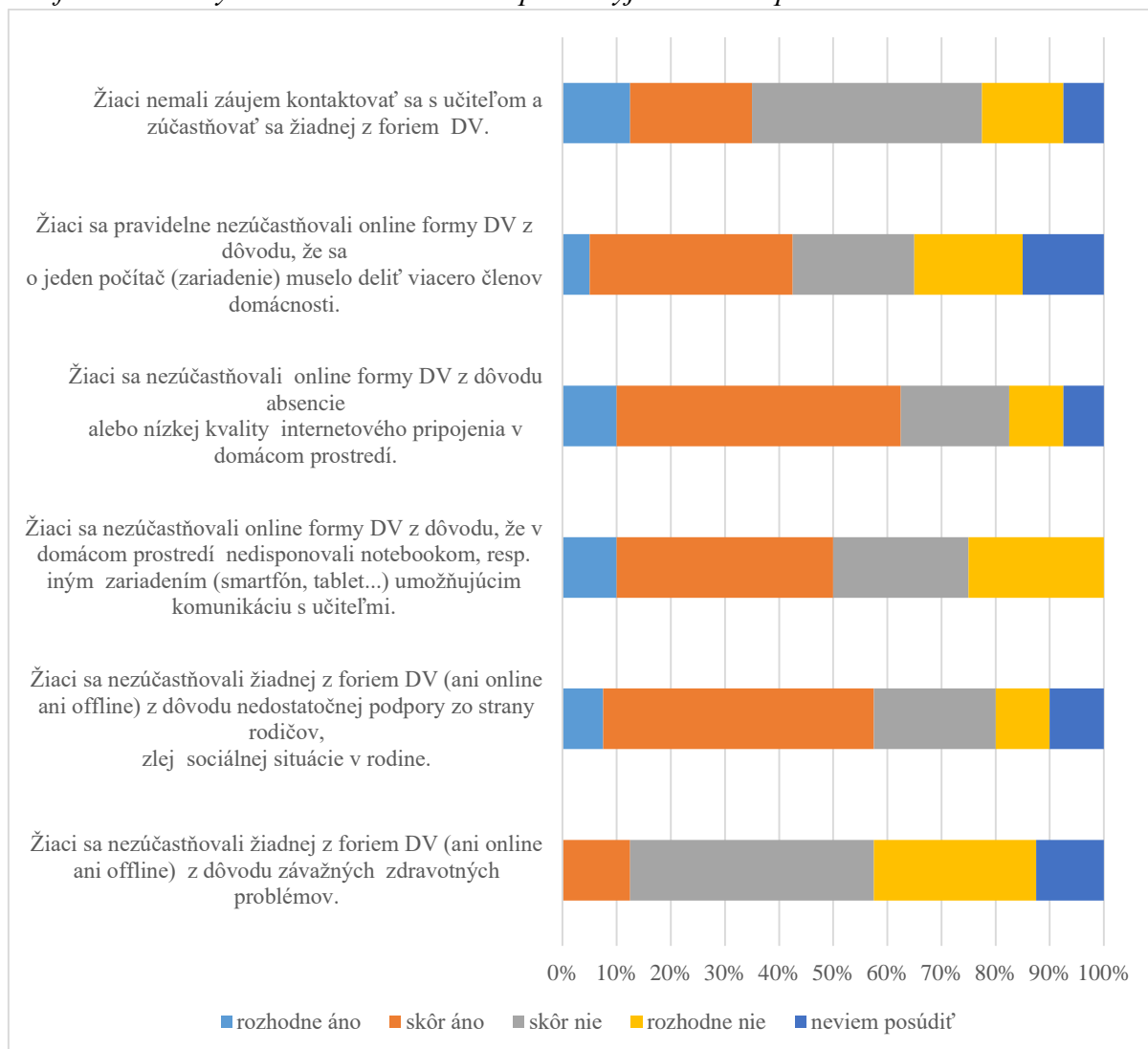
Študijný/učebný odbor	Intaktní žiaci		Žiaci so ZZ		Žiaci zo SZP/z MRK	
	spolu	bez DV	spolu	bez DV	spolu	bez DV
4-5-ročné študijné odbory	18 456	223	1 179	66	168	27
3-4-ročné učebné odbory	3 441	234	492	32	428	107
2-ročné učebné odbory	249	93	55	9	482	156
SR	22 146	550	1 726	107	1 078	290

Graf č. 11 Podiel žiakov, ktorí sa zapojili/nezapojili do DV v jednotlivých ŠO a UO podľa ich zdravotnej a sociálnej charakteristiky (intaktní, žiaci so ZZ, žiaci zo SZP/z MRK)



Z predchádzajúcich údajov vyplýva, že podiel žiakov nezapojených do DV bol rôzny nielen v jednotlivých krajoch, ale bol ovplyvnený najmä sociálnymi charakteristikami rodín žiakov. Z tohto dôvodu boli respondenti požiadaní o odhad príčin, pre ktoré sa žiaci DV nezúčastňovali. Za najčastejšiu príčinu označovali chýbajúce alebo nevykonné internetové pripojenie, nedostatočnú podporu rodičov, vrátane zlej sociálnej situácie v rodine, chýbajúce technické zariadenia (PC, notebook...), prípadne nevyhnutnosť zdieľať spoločné technické zariadenia so súrodencami.

Graf č. 12 Príčiny neúčasti žiakov na DV podľa vyjadrenia respondentov

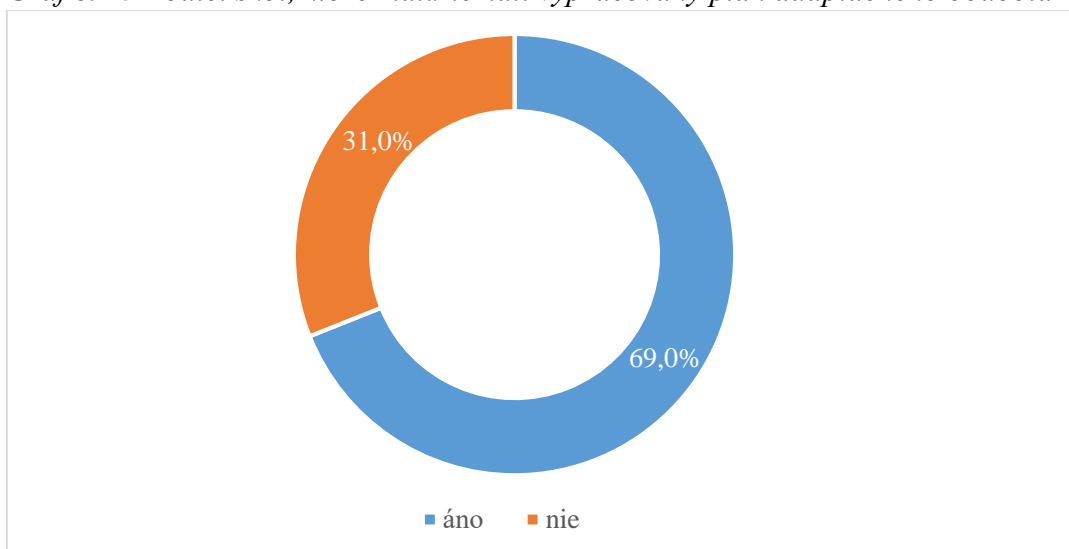


3. Adaptačné obdobie

3.1. Plán adaptačného obdobia

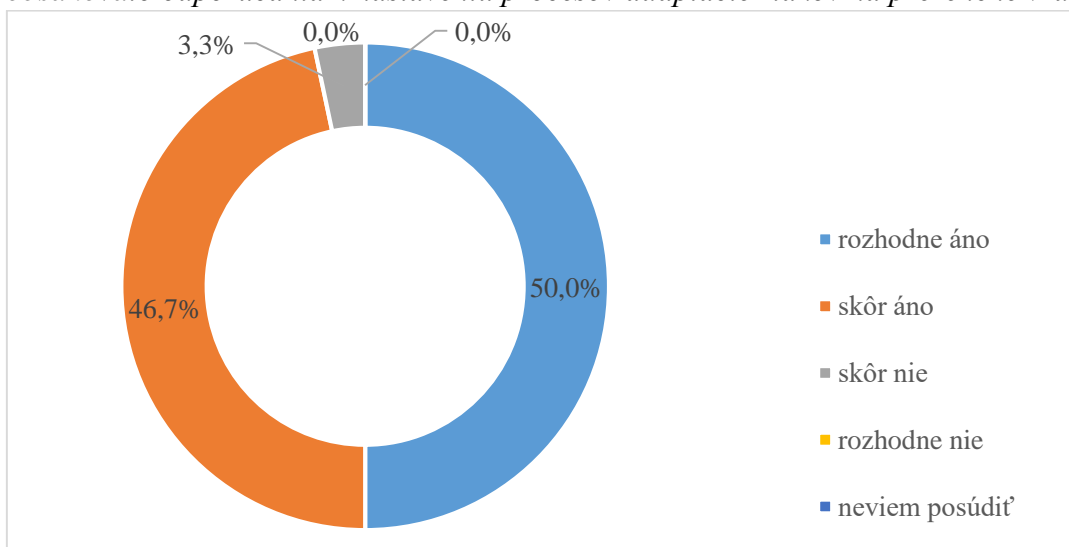
Vzhľadom na relatívne dlhé obdobie, počas ktorého bolo v stredných školách prerušené prezenčné vzdelávanie, ministerstvo školstva po jeho znovuoobnovení odporúčalo školám, aby túto skutočnosť premietli do vytvorenia časového úseku, ktorý bude prípravou žiakov na bežný školský režim. Napriek tomu, že odporúčanie ministerstva skôr smerovalo k základným školám, tak plán adaptačného vzdelávania, ktorého cieľom bola príprava žiakov na plynulý, nestresujúci prechod na plnohodnotné prezenčné vzdelávanie, vypracovalo 69 % stredných odborných škôl, ktoré sa prieskumu zúčastnili.

Graf č. 13 Podiel škôl, ktoré mali/nemali vypracovaný plán adaptačného obdobia



Prevažná časť respondentov (takmer 97 %) podľa vlastných vyjadrení považovala metodické usmernenie MŠVVaŠ SR (Návrat žiakov do škôl), obsahujúce odporúčania pre školy ako nastaviť pravidlá pre plynulú adaptáciu žiakov na bežné vzdelávanie, za uplatniteľné v podmienkach škôl, ktoré riadia.

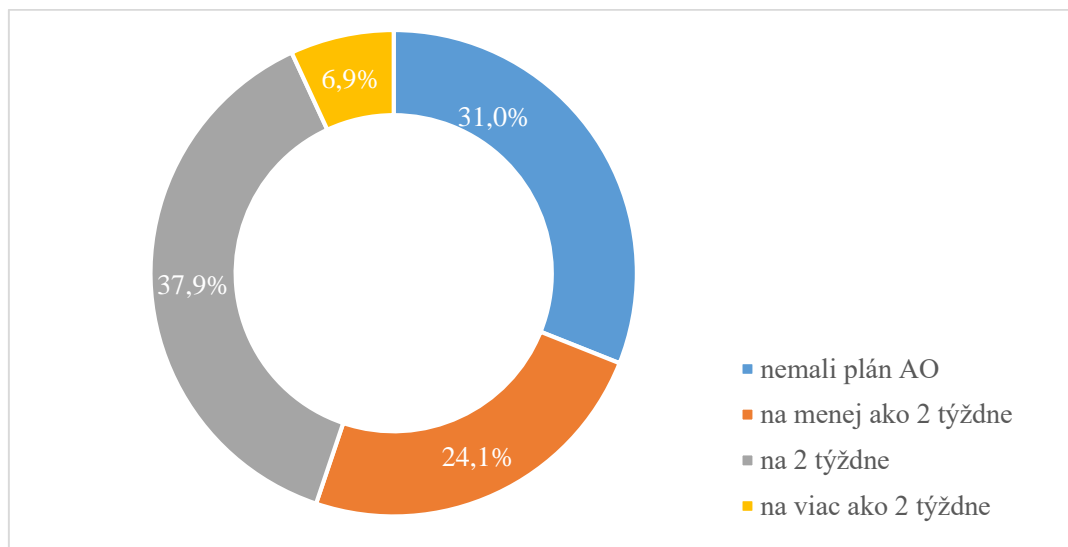
Graf č. 14 Podiel škôl podľa miery uplatňovania metodického usmernenia MŠVVaŠ SR, ktoré obsahovalo odporúčania k nastaveniu procesov adaptácie žiakov na prezenčné vzdelávanie



3.2. Dĺžka adaptačného obdobia

Dĺžku adaptačného obdobia nastavili školy rôzne. Najväčší podiel z nich (37,9 %) ju stanovil na 2 týždne a približne 24 % škôl na menej ako dva týždne. Iba necelých 7 % škôl adaptačné obdobie predĺžilo nad hranicu 2 týždňov.

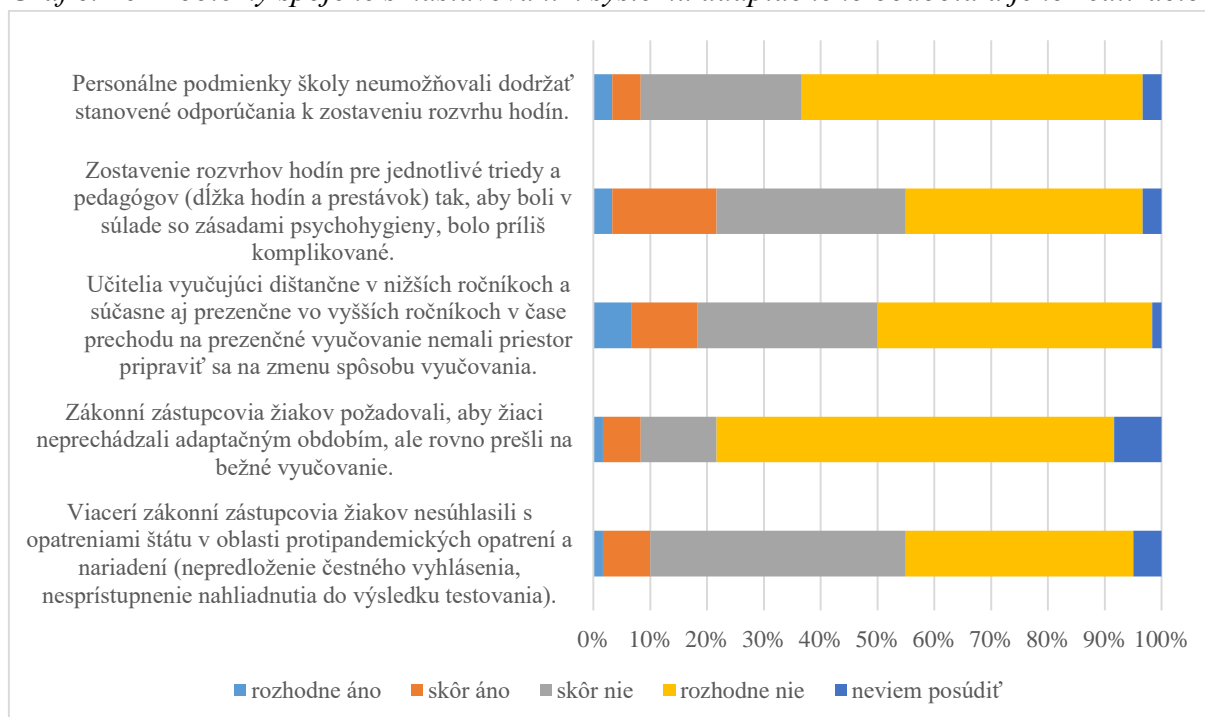
Graf č. 15 Podiel škôl podľa časového rozpätia, na ktoré mali vypracovaný plán adaptačného obdobia



3.3. Problémy spojené s nastavovaním systému adaptačného obdobia

Pri nastavovaní systému adaptácie žiakov na školské prostredie boli školy nútené riešiť problémy, s ktorými sa predtým v takej intenzite nestretli. Za najväčší problém považovali respondenti (cca 22 %) zostavenie rozvrhu vyučovania pre jednotlivé triedy tak, aby bol v súlade s psychohygienickými zásadami.

Graf č. 16 Problémy spojené s nastavovaním systému adaptačného obdobia a jeho realizáciou

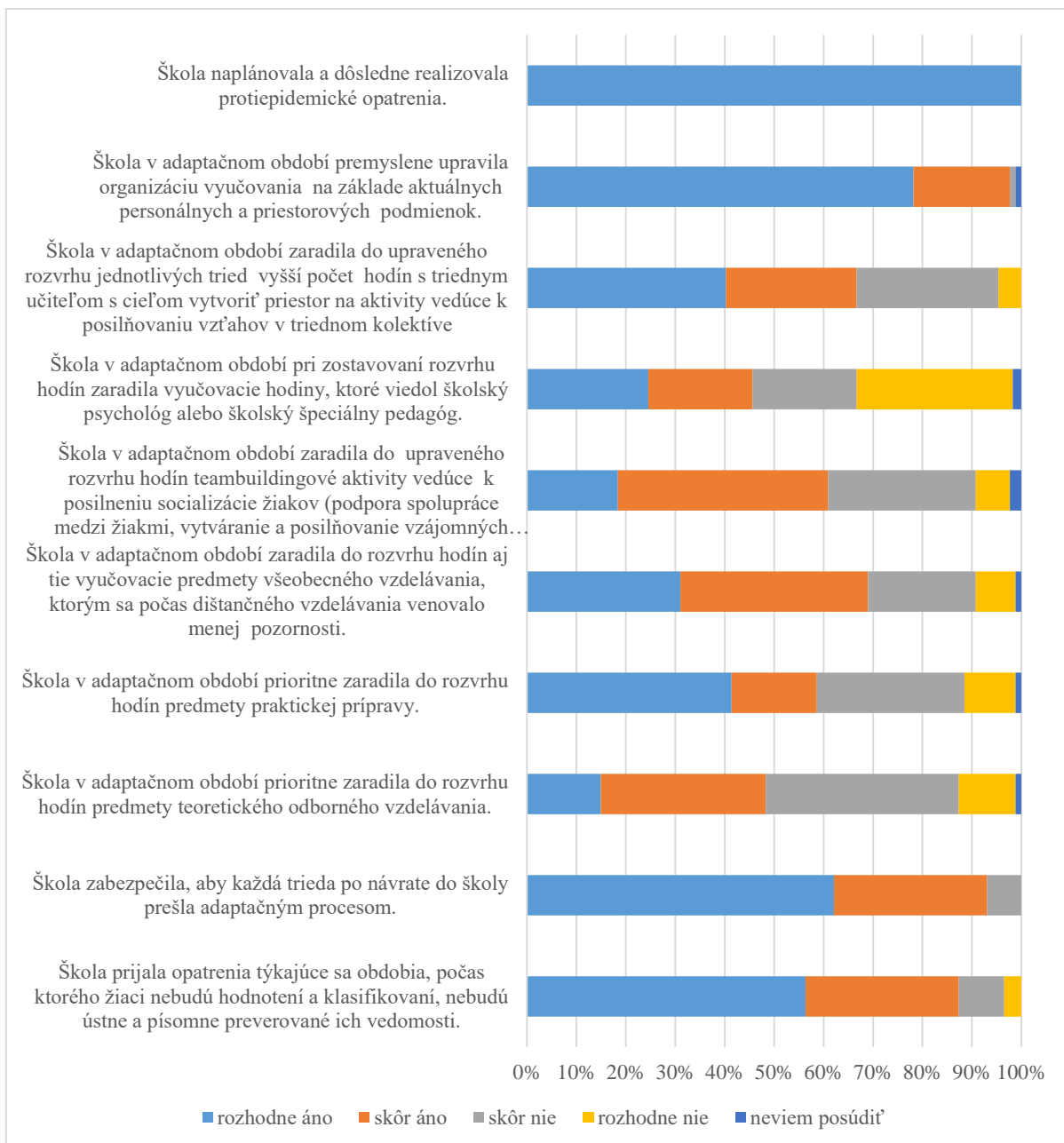


3.3. Prijaté opatrenia vedúce k bezpečnému návratu žiakov do škôl

System opatrení, ktoré školy prijímali na vytvorenie bezpečného a ústretového prostredia pre žiakov bezprostredne po obnovení prezenčného vzdelávania sa týkal predovšetkým žiakov, ale v značnej miere aj spolupráce a komunikácie školy s rodičmi žiakov.

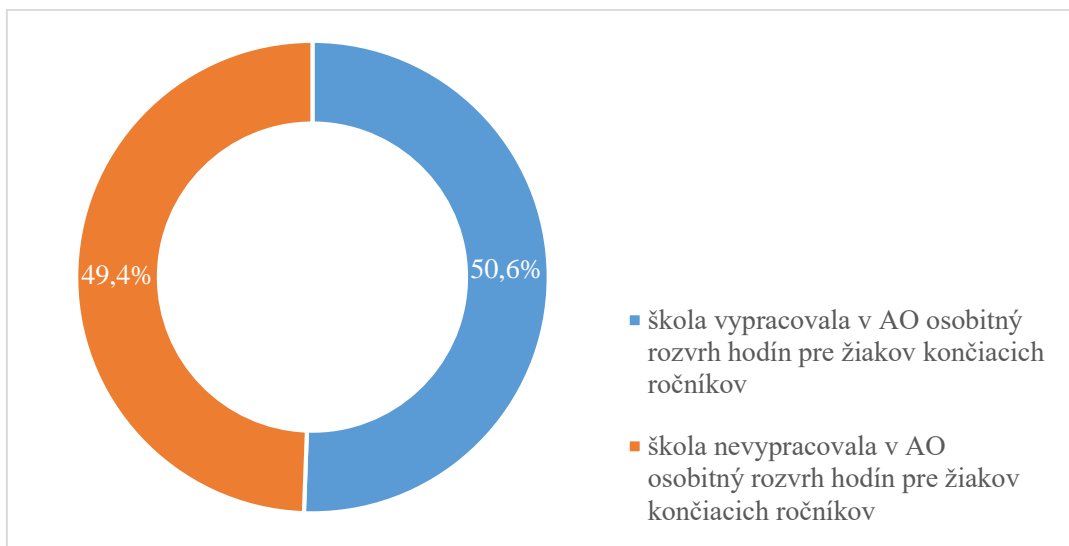
Respondenti vyjadrili výrazný súhlas so sériou výrokov (graf č. 17), ktoré obsahovali súbor opatrení, ktorý mali potenciál minimalizovať problémy žiakov spojené s obnovením prezenčného vzdelávania. Istú výnimku tvorí opatrenie, ktoré bolo založené na priamej účasti školského špeciálneho pedagóga alebo školského psychológa na výchovno-vzdelávacej činnosti, čo čiastočne môže súvisieť s tým, že takmer 53 % škôl (46) nezamestnávalo školského psychológa. Prekvapujúco pri zostavovaní rozvrhu hodín v adaptačnom období školy preferovali posilnenie predmetov všeobecného vzdelávania pred predmetmi praktickej prípravy a teoretického odborného vzdelávania.

Graf č. 17 Opatrenia, ktoré školy prijímali na vytvorenie bezpečného a ústretového prostredia pre žiakov počas adaptačného obdobia



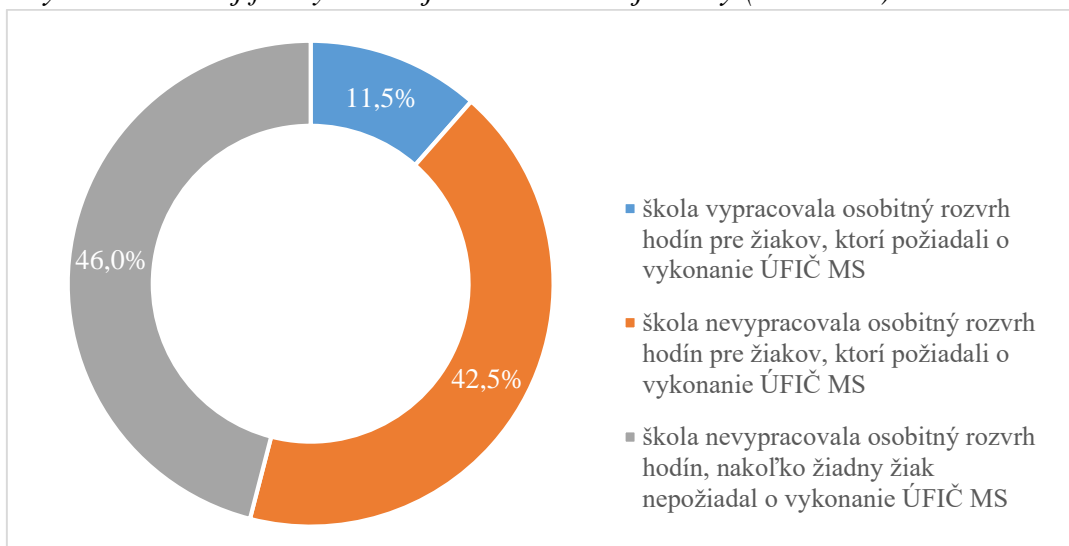
Podobne ako v prípade gymnázií, skutočnosť, že relatívne skoro pred obnovením prezenčného vzdelávania ministerstvo školstva vydalo rozhodnutie o zrušení externej časti maturitnej skúšky a rozhodnutie organizácii internej časti maturitnej skúšky, resp. o organizácii záverečnej skúšky, ktoré bolo možné konať administratívnym spôsobom, časť škôl (takmer 50 %) zrejme nepocítovala potrebu venovať špecifickú pozornosť príprave žiakov na ukončovanie štúdia. Z toho dôvodu táto skupina škôl nezostavila špecifický rozvrh, ktorý by odrážal skladbu maturitných predmetov, alebo predmetov záverečnej skúšky.

Graf č. 18 Podiel škôl podľa špecifickej úpravy rozvrhu hodín pre žiakov končiacich ročníkov



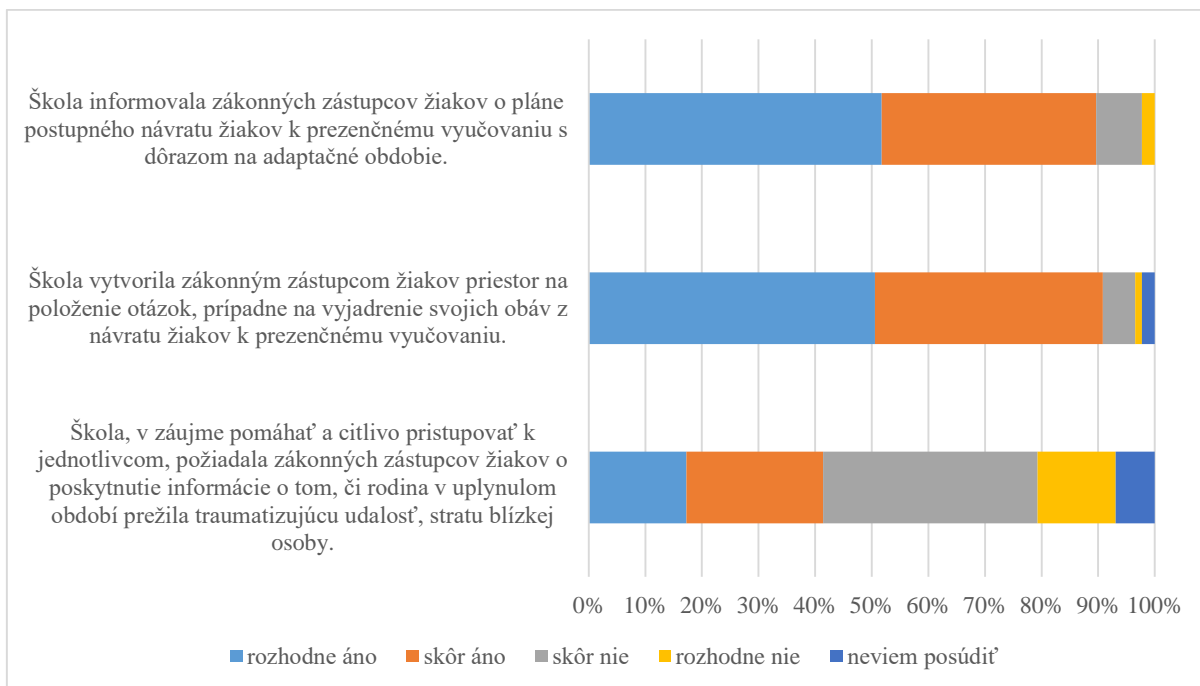
Podľa rozhodnutia o termínoch a organizácii internej časti maturitnej skúšky mohol plnoletý žiak alebo zákonný zástupca žiaka, namiesto vykonania maturitnej skúšky administratívnym spôsobom, požiadať o vykonanie ústnej formy internej časti maturitnej skúšky (ÚFIČ MS) z príslušného predmetu maturitnej skúšky pred predmetovou maturitnou komisiou. V takmer 43 % škôl, ktoré sa zúčastnili dotazníkového prieskumu, sa vzdelávali žiaci, ktorí takúto možnosť využili, ale iba necelých 12 % škôl túto skutočnosť premietlo do špecifickej úpravy rozvrhu hodín.

Graf č. 19 Podiel škôl podľa špecifickej úpravy rozvrhu hodín pre žiakov, ktorí požiadali o vykonanie ústnej formy internej časti maturitnej skúšky (ÚFIČ MS)



Väčšina škôl (takmer 90 %) informovala zákonných zástupcov o pláne postupného návratu žiakov k prezenčnému vzdelávaniu a vo väčšine prípadov im poskytli možnosť priamo so školou komunikovať na tému nastavenia vzdelávania. Iba takmer 41 % škôl požiadalo zákonných zástupcov o informácie, či žiak počas prerušeného prezenčného vzdelávania prežil traumatizujúcu udalosť, na ktorú by mala škola citlivo reagovať a prípadne aj pomôcť prekonať jej dôsledky.

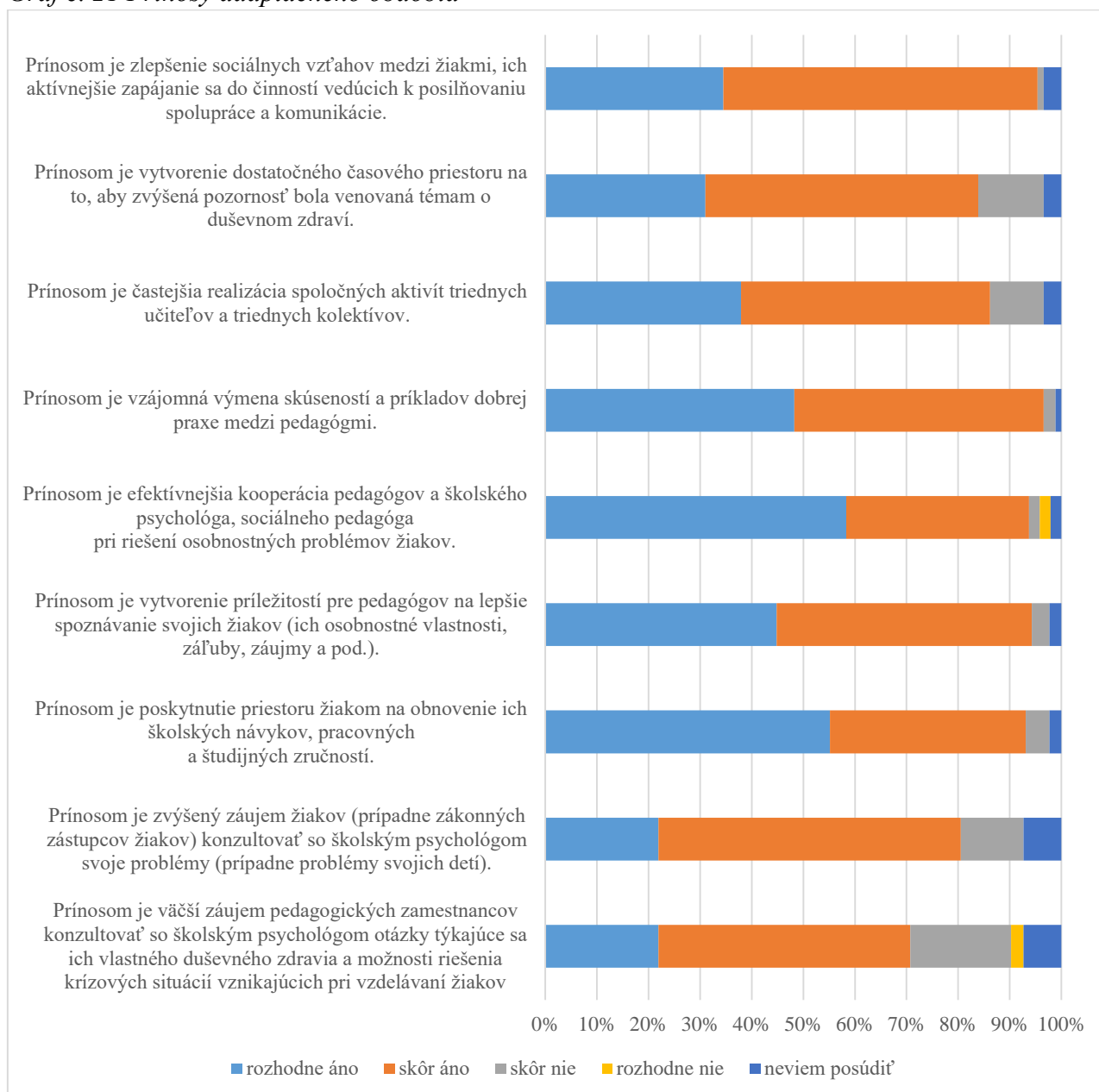
Graf č. 20 Opatrenia v oblasti spolupráce a komunikácie s rodičmi posilňujúce úspešný priebeh adaptačného procesu



3.4. Prínosy adaptačného obdobia

Na sériu výrokov orientovaných na pozitívne stránky adaptačného obdobia reagovali respondenti súhlasne. To do istej miery dokazuje, že takto koncipované obdobie bolo pre začlenenie žiakov do prezenčného vzdelávania strávené užitočne. Menej respondentov vyjadrilo súhlas s výrokmi, ktoré rátajú s intenzívnejším využitím služieb školského psychológa zo strany zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov pre ich osobnú potrebu (výroky č. 8 a 9 v grafe č. 21), a to aj napriek tomu, že miera súhlasu s výrokmi bola odvodzovaná iba z počtu tých škôl, ktoré zamestnávali školského psychológa.

Graf č. 21 Prínosy adaptačného obdobia



4. Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov

V čase adaptačného obdobia, ale aj neskôr, bolo pre zavedenie plnohodnotného prezenčného vzdelávania nevyhnutné zistiť, do akej miery žiaci plnili požiadavky učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje v porovnaní s bežným prezenčným vyučovaním. Z tohto dôvodu respondenti mali možnosť číslicami od 1 do 5 vyjadriť odhad veľkosti rozdielu medzi plánovaným objemom vedomostí, úrovňou zručností a postojov a skutočnosťou, pričom číslica 5 vyjadruje najväčší rozdiel a číslica 1 najmenší rozdiel medzi plánom a skutočnosťou.

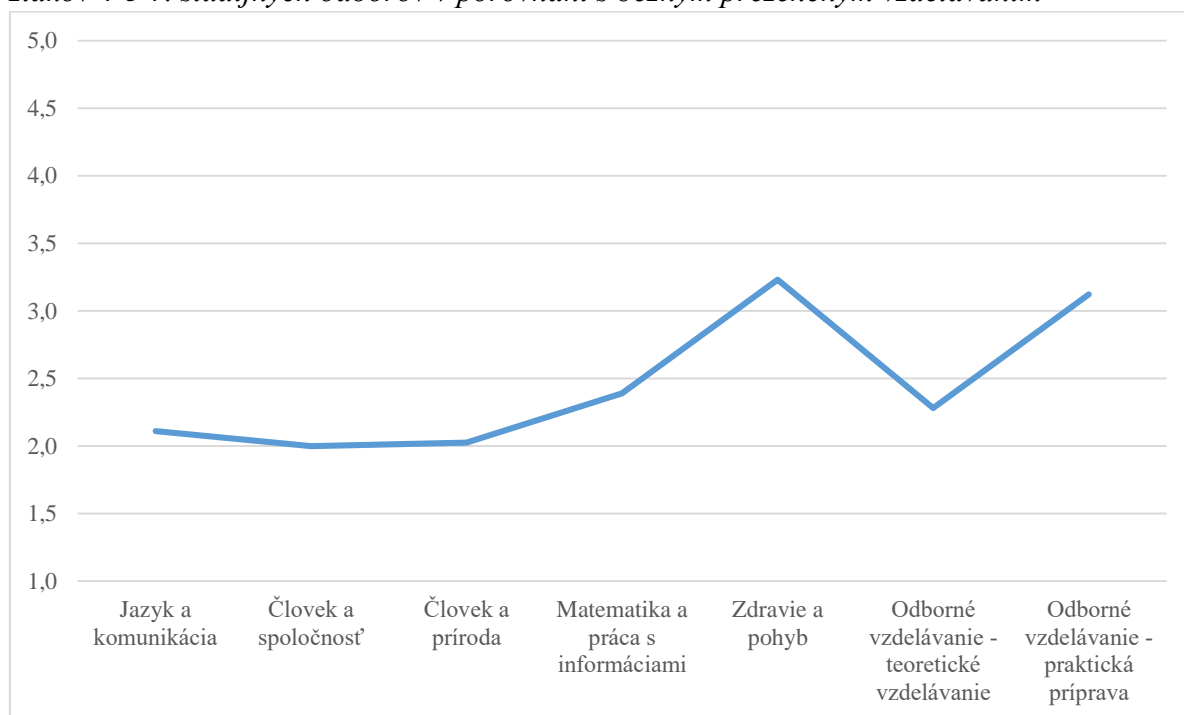
Z tabuliek č. 7, 8 a 9 a takisto z grafov č. 22, 23 a 24 je zjavné, že podľa odhadu respondentov najväčší rozdiel medzi realitou a pôvodným plánom sa viaže na kategóriu Odborné vzdelávanie a v jej rámci na vzdelávaciu oblasť Praktická príprava. V prípade žiakov 4–5-ročných ŠO dosahuje tento odhad rozdielu hodnotu 3,1, v prípade žiakov 3–4-ročných UO hodnotu 3,3 a v prípade žiakov 2-ročných UO hodnotu 3,5. Túto vysokú hodnotu rozdielu a jej stúpajúci trend je pochopiteľný jednak preto, že predmety praktickej prípravy je možné iba zriedkavo vyučovať dištančne a jednak preto, lebo počet hodín praktickej prípravy je najvyšší v 2-ročných UO, ďalej nasledujú 3–4-ročné UO.

Aj pri ďalších vzdelávacích oblastiach respondenti odhadujú, že rozdiel medzi plánovaným objemom vedomostí, zručností a postojov a medzi skutočnosťou sa zväčšuje smerom od ŠO k 2-ročným UO. Nepochybne sa v tomto výsledku odrazil zvyšujúci sa podiel žiakov UO, ktorí sa nezúčastňovali DV (2. kapitola Zapojenie žiakov do DV).

Tabuľka č. 7 Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov 4-5-r. študijných odborov v porovnaní s bežným prezenčným vzdelávaním

4-5-r. študijné odbory	veľkosť rozdielu medzi plánovaným objemom vedomostí a zručností žiakov (učebné osnovy) a skutočným stavom vo vedomostiach a zručnostiach žiakov identifikovaných po ich návrate do školy (hodnotenie jednotlivých subjektov)					vážený priemer
	1	2	3	4	5	
Vzdelávacia oblasť						
Jazyk a komunikácia	18	40	21	3	0	2,1
Človek a spoločnosť	24	39	14	5	0	2,0
Človek a príroda	22	38	20	2	0	2,0
Matematika a práca s informáciami	12	29	38	3	0	2,4
Zdravie a pohyb	6	17	24	22	13	3,2
Odborné vzdelávanie – teoretické vzdelávanie	14	35	29	4	0	2,3
Odborné vzdelávanie – praktická príprava	1	22	31	22	6	3,1

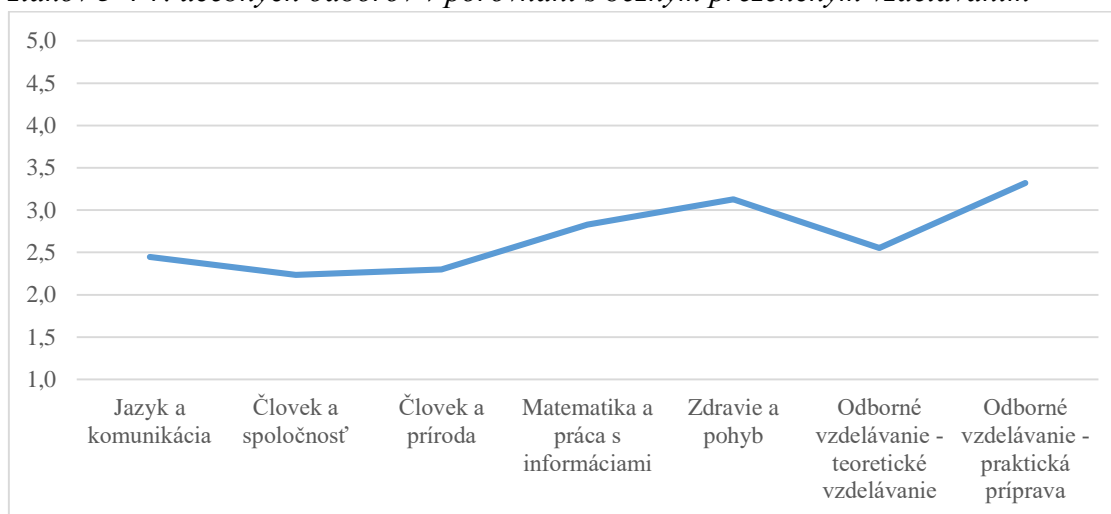
Graf č. 22 Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov 4-5-r. študijných odborov v porovnaní s bežným prezenčným vzdelávaním



Tabuľka č. 8 Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov 3-4-r. učebných odborov v porovnaní s bežným prezenčným vzdelávaním

Vzdelávacia oblasť	veľkosť rozdielu medzi plánovaným objemom vedomostí a zručností žiakov (učebné osnovy) a skutočným stavom vo vedomostiach a zručnostiach žiakov identifikovaných po ich návrate do školy (hodnotenie jednotlivých subjektov)					vážený priemer
	1	2	3	4	5	
Jazyk a komunikácia	5	20	18	4	0	2,4
Človek a spoločnosť	7	24	14	2	0	2,2
Človek a príroda	7	22	15	3	0	2,3
Matematika a práca s informáciami	4	11	22	9	1	2,8
Zdravie a pohyb	5	10	14	10	8	3,1
Odborné vzdelávanie – teoretické vzdelávanie	5	16	22	3	1	2,6
Odborné vzdelávanie – praktická príprava	2	5	23	10	7	3,3

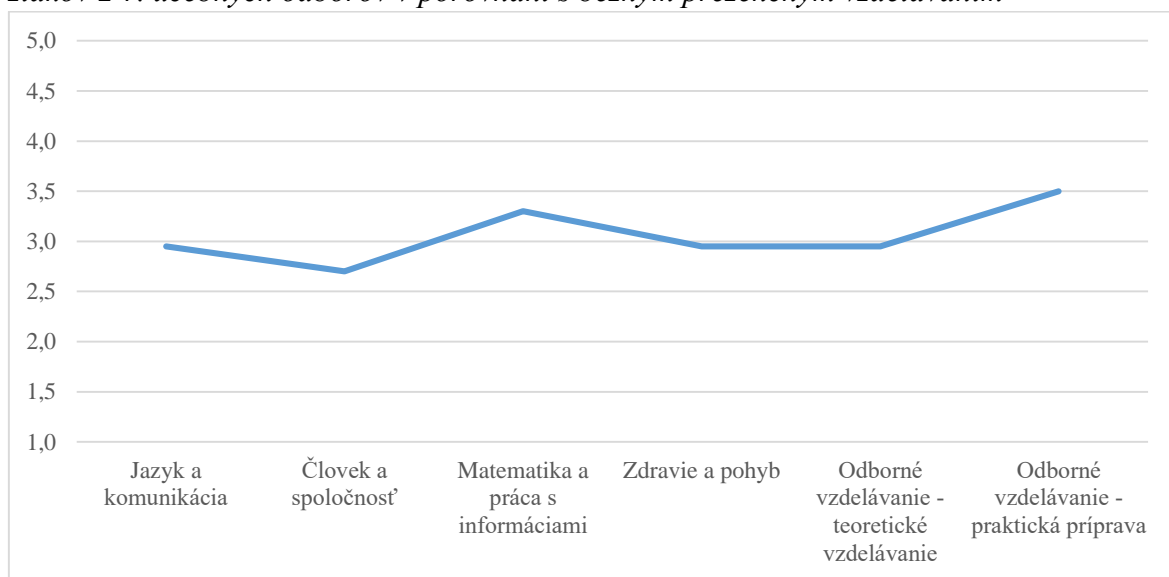
Graf č. 23 Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov 3-4-r. učebných odborov v porovnaní s bežným prezenčným vzdelávaním



Tabuľka č. 9 Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov 2-r. učebných odborov v porovnaní s bežným prezenčným vzdelávaním

2-r. učebné odbory	veľkosť rozdielu medzi plánovaným objemom vedomostí a zručností žiakov (učebné osnovy) a skutočným stavom vo vedomostiach a zručnostiach žiakov identifikovaných po ich návrate do školy (hodnotenie jednotlivých subjektov)					vážený priemer
	1	2	3	4	5	
Vzdelávacia oblasť						
Jazyk a komunikácia	0	5	11	4	0	3,0
Človek a spoločnosť	1	5	13	1	0	2,7
Matematika a práca s informáciami	0	3	8	9	0	3,3
Zdravie a pohyb	1	5	9	4	1	3,0
Odborné vzdelávanie – teoretické vzdelávanie	1	3	12	4	0	3,0
Odborné vzdelávanie – praktická príprava	0	2	7	10	1	3,5

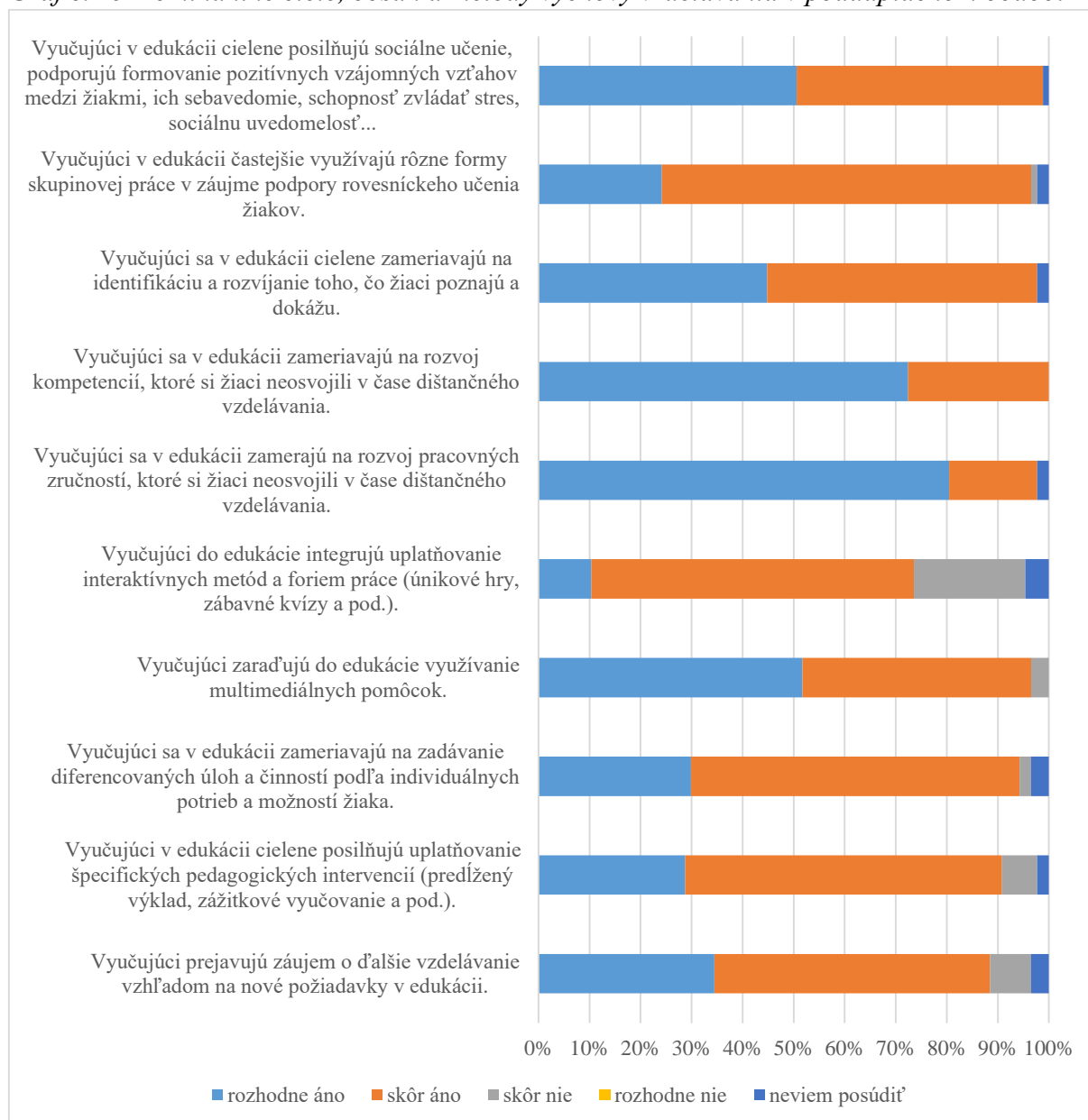
Graf č. 24 Odhad miery plnenia požiadaviek učebných osnov na vedomosti, zručnosti a postoje žiakov 2-r. učebných odborov v porovnaní s bežným prezenčným vzdelávaním



5. Poadaptačné obdobie

Pod pojmom „poadaptačné obdobie“ sa rozumie obdobie po uplynutí dostatočne dlhého času, kedy si žiaci mali možnosť privyknuť na každodenný pobyt v školskom prostredí s pevne organizovaným časom a školskými povinnosťami. Zároveň je možné ale predpokladať, že napriek ukončeniu adaptačného obdobia sa do pedagogického prístupu k žiakom premietal zámer pokúsiť sa prekonať negatívne dôsledky dlhodobého dištančného vzdelávania. Z tohto dôvodu bol respondentom predložený súbor výrokov o výchovno-vzdelávacích cieľoch, ktoré sa učitelia budú snažiť naplňať v poadaptačnom období, vrátane preferencie metód a zmeny v obsahu vzdelávania. Z grafu č. 25 je zrejmé, že miera súhlasu s každým výrokom bola vysoká, pričom podľa takmer 100 % respondentov sa školy orientovali prevažne na rozvoj kompetencií, ktoré si žiaci nemali príležitosť rozvíjať v čase dištančného vzdelávania a na posilňovanie pozitívnych vzťahov medzi žiakmi, schopnosť zvládať stres a posilňovať dôveru v seba samých (99 %).

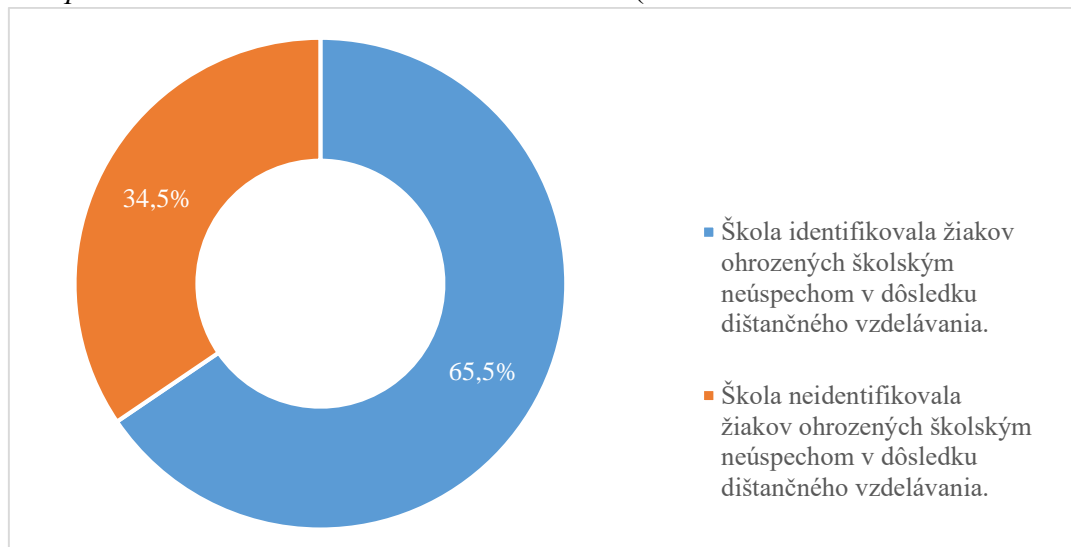
Graf č. 25 Dominantné ciele, obsah a metódy výchovy vzdelávania v poadaptačnom období



6. Podpora žiakov ohrozených školským neúspechom v poadaptačnom období

Z dát o miere zapojenia žiakov do DV vyplýva (2. kapitola Zapojenie žiakov do DV), že časť žiakov (najmä tých, ktorí pochádzajú zo SZP/z MRK, alebo aj intaktných žiakov najmä v 2-ročných UO) sa tejto formy vzdelávania nezúčastňovala. Je teda zrejmé, že čelia riziku školského neúspechu, keďže prirodzene zaostávajú za tými žiakmi, ktorí sa pravidelne DV zúčastňovali. V tomto kontexte až 65 % respondentov (57 škôl) uviedlo, že v škole, ktorú riadia, sa vyskytujú žiaci, ktorí sú v dôsledku DV ohrození školským neúspechom.

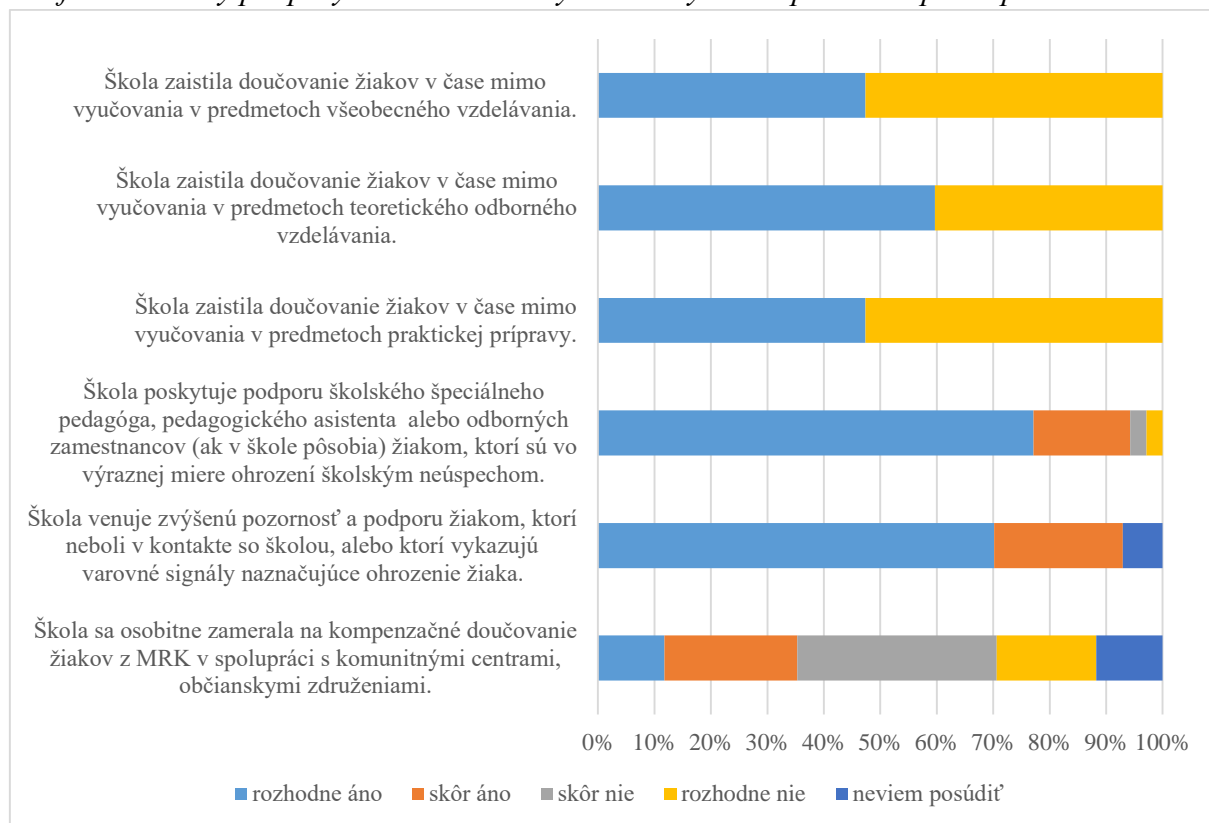
Graf č. 26 Podiel škôl, ktoré identifikovali/neidentifikovali žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku dištančného vzdelávania (57 škôl identifikovalo žiakov ohrozených....).



Prevažná časť (95 %) respondentov 35 škôl, v ktorých pôsobil školský špeciálny pedagóg, pedagogický asistent alebo odborní zamestnanci, zaostávanie žiakov najčastejšie riešili za ich pomoci. Najmenej využívaný nástroj na zmiernenie zaostávania žiakov bola špecifická orientácia škôl, doučovanie žiakov zo SZP/z MRK v spolupráci s komunitnými centrami alebo občianskymi združeniami (cca 35 %)⁵. Inak doučovanie všetkých kategórií žiakov, ktorí sú ohrozovaní školským neúspechom, uskutočňovalo podľa vyjadrenia respondentov v predmetoch všeobecného vzdelávania 47 % škôl, v predmetoch teoretického odborného vzdelávania takmer 60 % škôl, v predmetoch praktickej prípravy 47 % škôl.

⁵ Podiel škôl, ktoré ako kompenzačný nástroj využívali doučovanie žiakov z MRK/SZP bol odvodený iba z počtu takých škôl, ktoré vzdelávali žiakov z MRK/SZP (17 z 87 škôl).

Graf č. 27 Formy podpory žiakom ohrozených školským neúspechom v poadaptačnom období

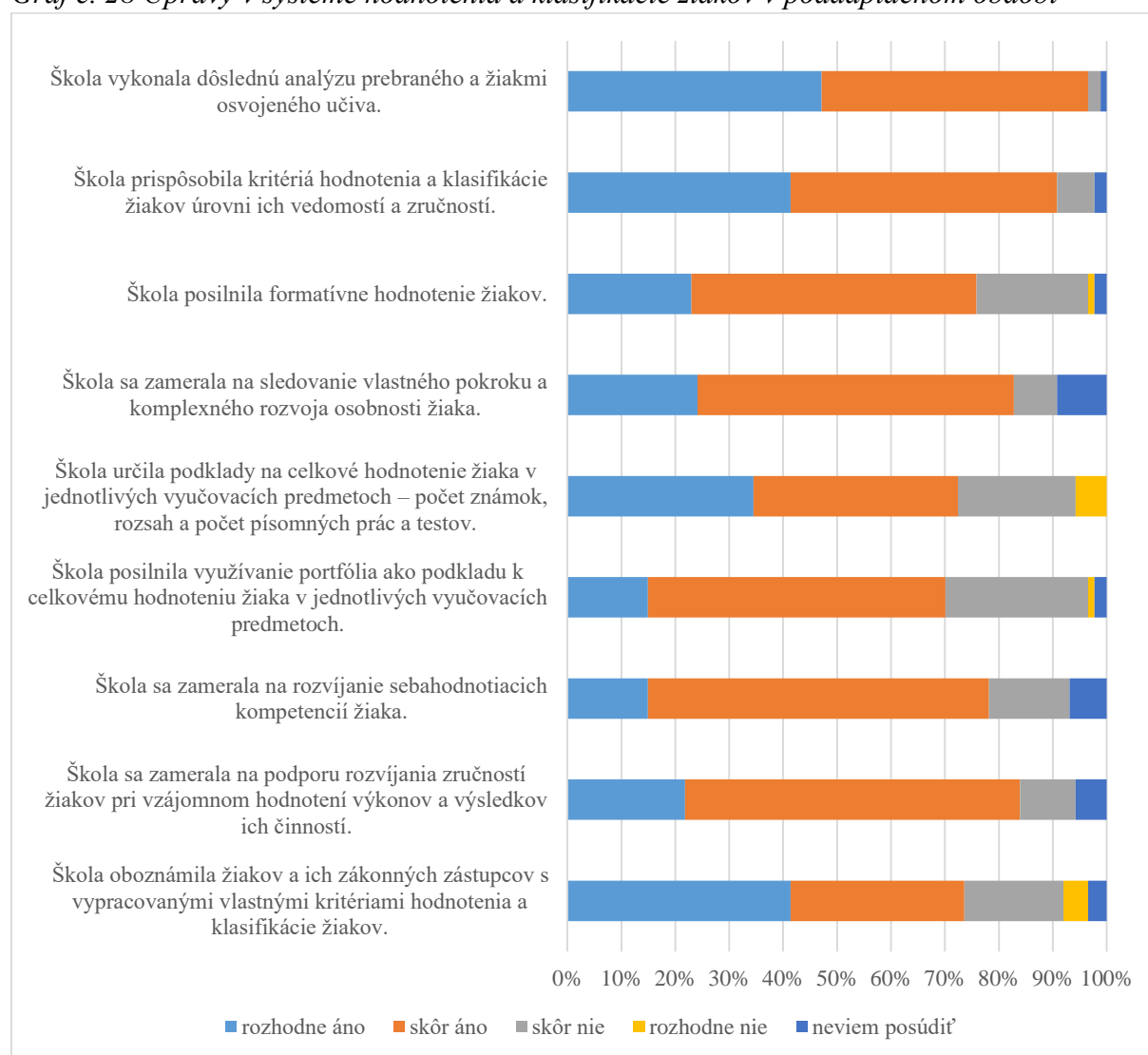


Takmer 35 % respondentov uviedlo, že uplatňovali aj iné formy podpory, než boli obsiahnuté v ponuke možností v dotazníku. K najviac využívaným patrili individuálny prístup k žiakovi počas i mimo vyučovania a kooperácia viacerých pedagogických zamestnancov počas vyučovacej hodiny. Niektoré školy organizovali Letnú školu orientovanú na získanie praktických zručností, prípadne navýšili počet hodín odborných predmetov. V časti škôl bolo umožnené žiakom vzdelávať sa podľa individuálneho učebného plánu, prípadne im bolo predĺžené klasifikačné obdobie.

6.1. Nastavenie procesov hodnotenia a klasifikácie žiakov v poadaptačnom období

Na základe odporúčaní ministerstva školstva a Štátneho pedagogického ústavu, a takisto aj na základe vlastnej skúsenosti a poznania, pristúpili školy k úprave k systému hodnotenia a klasifikácie žiakov po obnovení prezenčného vzdelávania. Z grafu č. 28 je zrejmé, že základom pre zmeny bolo zistenie rozdielu medzi tým, čo si žiaci mali osvojiť a tým, čo si skutočne osvojili. Tomuto zisteniu školy prispôbili kritériá hodnotenia a formy hodnotenia, čo znamená, že sa pozornosť sústredila na sledovanie vlastného pokroku žiaka, vrátane komplexného rozvoja jeho osobnosti, na podporu rozvoja zručností žiakov vzájomne hodnotiť svoje výkony a na sebahodnotiace kompetencie žiakov.

Graf č. 28 Úpravy v systéme hodnotenia a klasifikácie žiakov v poadaptačnom období



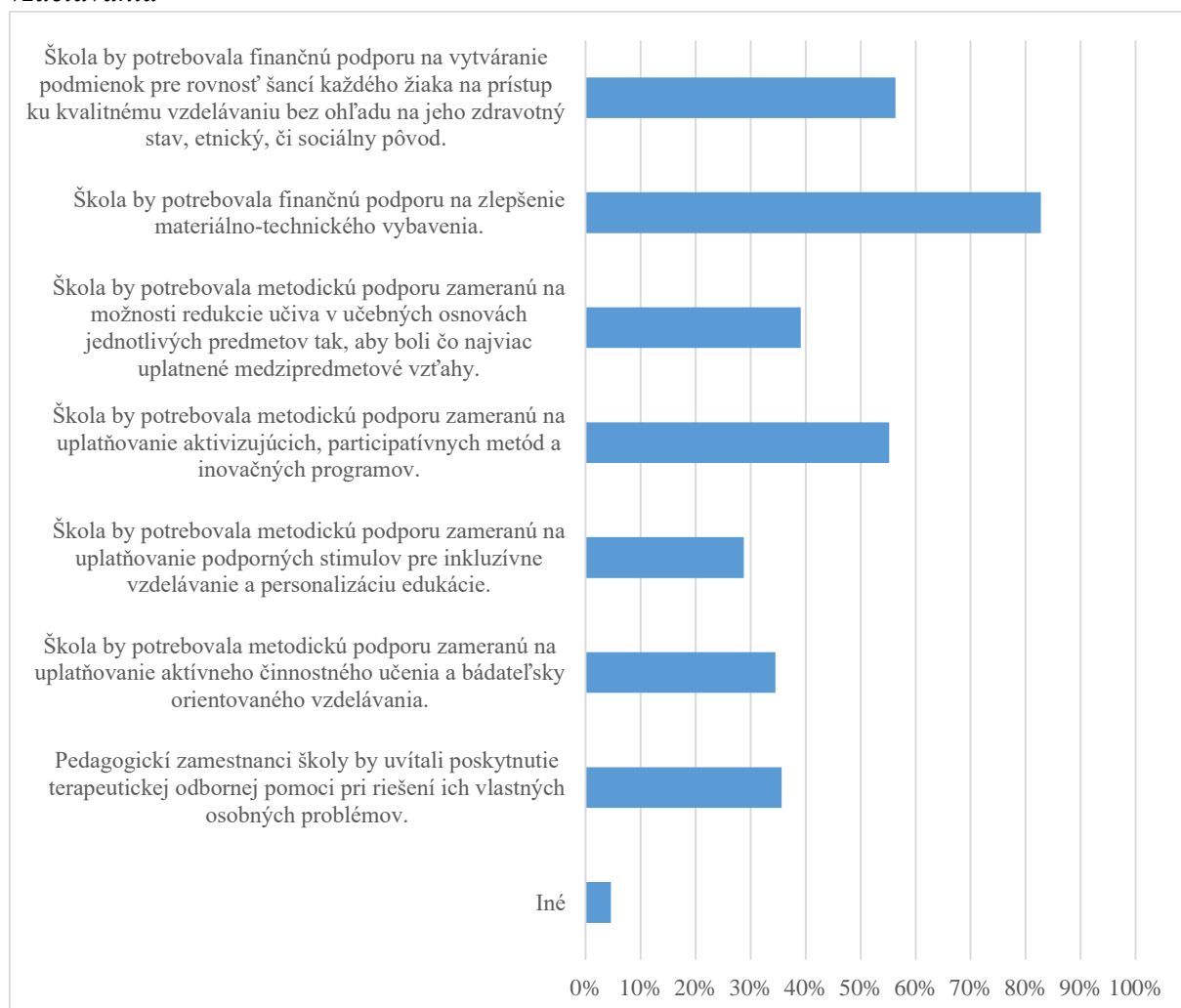
7. Očakávaná podpora školy vzhľadom na novovzniknutú situáciu vo vzdelávaní

Opakované prerušenie prezenčného vzdelávania v dvoch školských rokoch po sebe a problémy škôl pri uskutočňovaní synchronnej formy online dištančného vzdelávania odhalili mnohé zo slabých miest vzdelávacieho systému, počínajúc technickým zázemím škôl, cez nedostatočné podmienky pre podporu žiakov, ktorí to najviac potrebujú, až po kompetencie učiteľov zmysluplne využívať digitálne prostriedky a efektívne vzdelávacie metódy.

Až 83 % respondentov očakáva finančnú podporu pre oblasť materiálno-technického vybavenia, ktoré je základným predpokladom pre uskutočňovanie synchronnej online formy DV, ale aj pre zefektívnenie samotného prezenčného vzdelávania. Takmer 56 % respondentov by očakávalo finančnú pomoc pri vytváraní inkluzívneho prostredia, čo ale nezodpovedá tomu, že až 65 % škôl identifikovalo žiakov ohrozených školským neúspechom, pričom táto skupina pochádzala v značnej časti z rodín patriacich k sociálne zraniteľným skupinám. V tomto kontexte je paradoxné, že iba necelých 29 % respondentov by očakávalo metodickú podporu v oblasti uplatňovania princípov inkluzívneho a personalizovaného vzdelávania.

Takmer 55 % respondentov pociťuje vlastné rezervy v uplatňovaní aktivizujúcich, participatívnych metód a inovačných programov a iba necelých 35 % respondentov by uvítalo metodickú podporu aj v oblasti aktívneho učenia sa a bádateľsky orientovaného vzdelávania.

Graf č. 29 Požadované formy podpory pre zvládnutie dôsledkov prerušenia prezenčného vzdelávania



Približne 5 % respondentov označilo možnosť, že očakáva podporu aj v inej oblasti, než ponúkal dotazník. Rovnako, ako v predchádzajúcich prípadoch voľných odpovedí, ich konkretizácia bola buď len iným vyjadrením predložených možností v dotazníku (zabezpečenie terapeutickej pomoci pre žiakov), alebo priamo nesúvisela s problémami, ktoré vznikli v dôsledku dlhodobého prerušenia prezenčného vzdelávania (napr. nedostatok učiteľov odborných predmetov; zabezpečenie právneho poradenstva). K skutočne iným (originálnym) podporným opatreniam možno priradiť:

- právne ukotviť dištančné vzdelávanie v školskom zákone (práva a povinnosti škôl, práva a povinnosti žiakov a zákonných zástupcov);
- znížiť administratívnu záťaž spojenú s mimoriadnou situáciou;

Zistenia z dotazníkového prieskumu spracovali PaedDr. Viera Kalmárová a Mgr. Iveta Kozáková, dňa 27. 09. 2021.